

Kerkⁱⁿ_{het} **midden** **Netwerk**

16 december 2023
Erfgoedhuis Ooike

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

provincie
Oost-Vlaanderen

Welkom

Gemeente Wortegem-Petegem

Burgemeester Luc Van de Meere
Aristea Vandenbriele

Van Godshuis tot Erfgoedhuis

Annie Lens, voorzitter
kerkbestuur
Frans Vandenhende, voorzitter
Heemkring Bouveloo

Een digitale inventaris

Variant. Cultuur en erfgoed Vlaamse Ardennen
(erfgoedcel)

Ineke Bruynooghe

Kerk in het midden – Netwerk

Erfgoedhuis Wortegem–Petegem

Zaterdag 16 december 2023

> Een digitale inventaris als basis voor de toekomst

 erfgoedplus.be
vind meer dan je zoekt

Over ons Deelnemen Collecties Zoeken Contact Help

Zoeken in Erfgoedplus.be

Collectie: 23003A21

[Nieuwe zoekopdracht](#)

► Zoekopdracht verfijnen

Sorteren: Laatste gewijzigd

Pagina 1 van 3 (28 resultaten)

 <p>Collage van de Beerselse gesneuvelden uit de vervaardiger onbekend 1918 - 1937</p>	 <p>Vlag van de V.O.S., de Vlaamse Oud Billaux-Grossé datering onbekend</p>	 <p>Oudstrijders van Lot vervaardiger onbekend 1930</p>	 <p>Vlag Vriendenkring Korps Burgerlijke Bescherming vervaardiger onbekend 1961</p>
---	--	--	---

> VARIANT – Erfgoedcel Vlaamse Ardennen (EVA)

> Waarom digitaal inventariseren?

Basis voor waarderen – selecteren

Basis voor collectieplan & -beleid

Basis voor “strijd tegen de 10 schadefactoren” – behoud en beheer

't is leuk om te doen, voldoening uit activiteit!

> Hoe digitaal inventariseren?

Ieder object krijgt een specifiek inventarisnummer.

Ieder object wordt gefotografeerd, eventueel met details (bvb zilvermerken, signatuur..)

Per object of groep: titel, objectcategorie, afmetingen, materiaal en technieken, toestand (cf behoud en beheer), opschriften/merktekens, datering, vervaardiger en koppeling met KIK inventaris.

Objecten en foto's worden aan elkaar gekoppeld in een digitaal platform. Momenteel www.erfgoedplus.be en www.erfgoedinzicht.be

Voor volledig info verwijzen we naar: **Infomoment digitale inventarisatie**
23 januari 2024, 19u30, Herzele De Wattenfabriek – gratis

> Hoe ondersteunt VARIANT – EVA?

Algemeen aanspreekpunt – zoekt naar beste oplossing / toepassing

Uitleendienst: fotoset (met of zonder fototoestel), dataloggers, reprozuil

Stelt het materiaal om te inventariseren ter beschikking
vb pennen, vernis, meetlat, post-its, ... (inventarisatiebox)

Vorming voor de vrijwilligers bij opstart van concrete inventarisatie

Wij doen bij afsluiten algemene controle van de input (datering, materiaal, eventueel extra beschrijving), hernoemen van de foto's en geven een USB-stick af met de foto's.

Organisatie algemene vorming: bvb verpakkingsmateriaal, objectfotografie, bewaring textiel, ...

Bij opstart administratie: inventarisatieexcel, vrijwilligersverzekering, overeenkomst met Erfgoedregister, bruikleenovereenkomst materiaal

Subsidies: verpakkingsmateriaal, projectsubsidies

Indien mogelijk coördinatie van waarderingstraject

> Infomoment

Infomoment digitale inventarisatie
23 januari 2024, 19u30, Herzele
De Wattenfabriek – gratis

ineke.bruynooghe@erfgoedvlaamseardennen.be
0498 90 82 93

Waarderen van religieus erfgoedcollecties

Kerk in het midden – Netwerk

*

16 december 2023, Erfgoedhuis Ooike

PARCUM

Museum en expertisecentrum
voor religieuze kunst en cultuur

Waarderen...

- Wat is waarderen?
- Wanneer waarderen?
- Waarom waarderen?
- Wie waardeert?
- Hoe waarderen?

>Hallo...

>We zijn aan het opruimen in onze kerk

>...

>Wat mogen we wegdoen?

Tegenvraag:

Wat is de moeite om te bewaren?

Laten we dat eens proberen...

Geef maar aan welke van volgende voorwerpen jullie zouden bewaren...

Wat is de moeite om te bewaren?

A. Kelk de Brouwer

Belgisch atelier (?), 1870

zilver, verguld, glasparels, turkoois

Hg. 20,4 cm

Opschrift : + F DE BROUWER 16 APRILIS 1870

- behoorde toe aan Mgr. François de Brouwer (1846-1927), deken van Ieper en apostolisch prefect (plaatsvervangende bisschop) in het onbezet gebied achter de IJzer tijdens Wereldoorlog I

B. Kelk Van Damme

Jean Baptiste Van Damme, Brugge, 1889

zilver, verguld, médaillons in blauw email

Hg. 21 cm

Opschrift : + ChrIstUs pUer eJUsqUe genItrIX pIa MIhI beneDICant
CeLebrant ludovicus vandenbergh

- Representatief voorbeeld van neogotische kelk uit bekend Brugs edelsmidatelier J.B. Van Damme; rijke uitvoering

C. Speelgoedkelk

onbekend atelier, 1900-1930

Metaal (loodlegering)

Hg. 8,8 cm

- maakt deel uit van volledig speelgoedaltaarset met monstrans en ampullenset

D. Kelk 'Vier evangelisten'

Kunstateliers Slabbinck, Brugge, 2020

Messing, zilver, verguld

Hg. 18 cm

Bestelcode : N 584 -9235

Prijs : 5610, - euro

Korting 70 % > 1683, - euro

Wat is de moeite om te bewaren?

Kelk de Brouwer, 1870

Kelk Van Damme, 1889

Speelgoedkelk, 1900-1930

Kelk 'Vier evangelisten' 2020

Wat is de moeite om te bewaren?

A. Kazuifel Sint-Andries

Arte/Grossé Brugge, 2000-2015

Wol, zijde (borduurwerk)

- Rond medaillon met geborduurde voorstelling van H. Apostel Andreas is afkomstig van een gouden kazuifel en werd door de firma Arte/Grossé geplaatst op een moderne kazuifel. H. Andreas is de patroonheilige van de kerk.

B. Beeldkledij : kazuifel H. Antonius van Padua

Belgisch atelier, ca. 1850-1900

moiré zilverlaken, goudlaken,
reliëfborduurwerk in zilver- en gouddraad

matige toestand : zilverlaken geschild (zie rode
ovaal)

- Kazuifel, behorend tot uitzonderlijk assortiment van beeldkledij voor het beeld van Sint-Antonius van Padua

C. Kazuifel baron de Jablinne

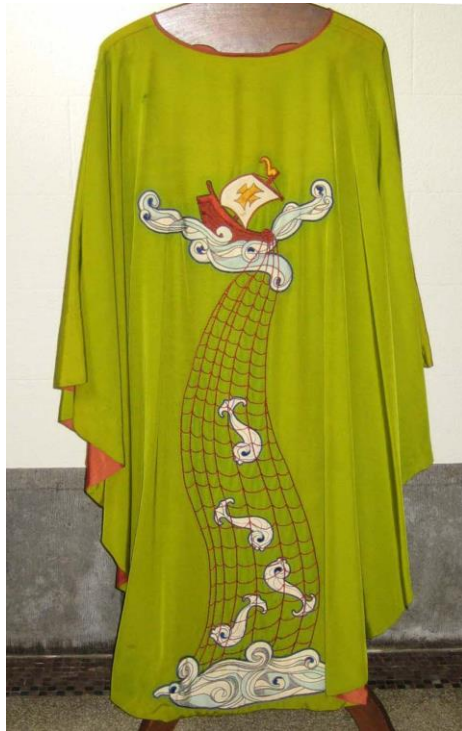
Belgisch atelier, 1915-1935

Gebrocheerde zijde, zijde, goudgalons,
geborduurd

- Kazuifel met geborduurde voorstellingen van H. Benedictus, H. Aloysius, H. Alphonsus van Liguori en het Eucharistisch Hart van Jezus. Onderaan het wapen van pater Robert baron de Jamblinne, redemptorist (1888-1938)

D. Kazuifel 'Wonderbaarlijke visvangst'

Sint-Pieters- en Paulusabdij Dendermonde, 1953

Zijde, geborduurd

- Groene kazuifel, deel van parament met koorkap, kazuifel, schoudervelum en stola. In 1953 geschonken aan pater Justinus door diens ouders. Op bestelling vervaardigd in het atelier van de Sint-Pieters- en Paulusabdij Dendermonde, actief van 1946 tot 1967.

Wat is de moeite om te bewaren?

A

Kazuifel Sint-Andries

B

Beeldkledij : kazuifel Sint-Antonius van Padua

C

Kazuifel baron de Jamblinne

D

Kazuifel 'De wonderbaarlijke visvangst'

Wat is de moeite om te bewaren?

A. Onze-Lieve-Vrouw met Kind - reproductie

Duitsland (?), ca. 1980-2000

Kunsthars, gegoten

Hg. 72,5 cm

- Reproductie, gegoten in kunsthars naar een laatgotisch, origineel madonnabeeld (ca. 1500-1520) uit Zuid-Duitsland, zie stempel op onderzijde

B. Devotiebeeld O.L.Vrouw-van-Scherpenheuvel

Zuidelijke Nederlanden, 1400-1430

Hout, gepolychromeerd

Hg. 31 cm

Niet-originele polychromie

- Oorspronkelijk devotiebeeld van O.L.Vrouw-van-Scherpenheuvel. Voorwerp van (inter-)nationale devotie, met eigen basiliek. Pauselijk gekroond in 1872. Uitgebreide en kostbare sets van attributen (kronen, juwelen, scepters ...), beeldkledij en ex-voto's

C. Staakbeeld O.L.Vrouw met Kind

Zuidelijke Nederlanden, 1520-1550, 18de-19de eeuw

Hout, verguld gepolychromeerd

Hg. 84 cm

Slechte toestand :
aantasting houtworm, bijgesneden,
beschadigingen, overschilderd

- Oorspronkelijk 16de eeuws beeld van O.L.Vrouw-met-Kind, in verguld hout, nog zichtbaar onder het lattenwerk. Omgevormd en bijgesneden als staak-en processiebeeld in de 18de eeuw, met vernieuwing van de hoofden. Vernieuwing van de handen en aanbrengen lattenwerk in de 19de eeuw. Beperkte set beeldkledij. Originele zilveren kronen uit de 18de eeuw.

D. Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdes (1875)

Frankrijk (?), 1875

Gips, gegoten, gepolychromeerd

Hg. 115 cm

- Volgens oude kerkinventaris uit 1883 : aangekocht bij de firma Gonzala in Brussel in 1875. Geschonken door parochiaan. Vroeg voorbeeld van devotie van O.L.Vrouw-van-Lourdes, populair in Vlaanderen vanaf ca. 1870

Wat is de moeite om te bewaren?

O.L.Vrouw-met-Kind,
reproductie

O.L.Vrouw-van-
Scherpenheuvel

Stakbeeld
O.L.Vrouw-met-Kind

O.L.Vrouw-van-Lourdes

Wat is waarderen?

Waarderen = proces van detecteren en benoemen van kwaliteiten en kernwaarden van objecten, geplaatst in een lokaal, regionaal of internationaal perspectief

- geen financiële waardering
- een afweging van historische waarden en kwaliteiten, sociale waarden en gebruikswaarden
- gemotiveerde en gedragen beslissing
- rekening houden met juridische aspecten en procedures

Wanneer waarderen?

- nieuwe toekomst kerkgebouw (neven- of herbestemming)
- een erfgoedontsluiting
- behoud en beheer

Waarom waarderen?

- gemotiveerde keuzes maken
- meerwaarde / betekenis toekennen aan objecten: historische én sociale waarden
- hulpmiddel voor **goed beheer**: selectie, prioriteitslijst inzake behoud en beheer, prioriteitenlijst calamiteiten ...
- hulpmiddel voor **(her)bestemming**: gepaste en waardige bestemming
- hulpmiddel voor **ontsluiting**: betekenislagen, waarden ontsluiten

Wie waardeert?

Waarderen = teamwerk

- (kunst)historische expertise + 'sociale' expertise (actuele lokale sociale waarden en betekenis)
- participatief: gedragen door stakeholders en belanghebbenden
- verrijking van betekenislagen
- wederzijdse kennisverwerving

Hoe waarderen?

www.stappenplanreligieusergoed.be

Hoe waarderen?

Stappenplan voor waarderen, selecteren, herbestemmen van roerend religieus erfgoed in parochiekerken (2016)

www.stappenplanreligieuserfgoed.be

- Lokaal en bovenlokaal perspectief
- Gestructureerde aanpak
- Flexibel instrument
  - = geen keurslijf
  - = ruim opgevat (alle mogelijkheden en aspecten erin meegenomen)
  - = aanpassen naar gelang doel, omvang collectie, concrete
  - situatie, termijnen, ...
- website + online/te downloaden formulieren

Waarderingscriteria

Kwaliteiten

Conditie	Wat is de toestand van het object? Is het object volledig of intact?
Ensemble	Is er een verband met het kerkgebouw? Of met andere objecten in de collectie?
Herkomst	Is bekend voor wie en/of door wie het object vervaardigd is?
Zeldzaamheid	Bestaan er meerdere soortgelijke objecten? Is het object zeldzaam of uniek?
Representativiteit	Is het object typisch voor een bepaalde stijl, een bepaalde periode of activiteit?

Waarderingscriteria

Historische waarden

Algemeen historische waarde	Verwijst het object naar een historische figuur of gebeurtenis?
Kerkhistorische waarde	Verwijst het object naar figuren of gebeurtenissen van de parochie of de parochiekerk? Of naar algemeen kerkhistorische feiten?
Historisch-artistieke waarde	Wat is de kunstwaarde van het object? Wat is zijn plaats in de (kunst)geschiedenis?
Nijverheidshistorische waarde	Getuigt het object van bijzonder vakmanschap? Wie waren de makers? Werd een nieuwe of bijzondere techniek gehanteerd?
Onderzoekswaarde	Nodigt het object uit tot verder onderzoek? Is het een belangrijk referentieobject?

Waarderingscriteria

Sociale waarden

Identiteitswaarde	Welke betekenis heeft het object voor de lokale gemeenschap?
Religieuze en spirituele waarde	Is het object belangrijk voor de eredienst? Geniet het een bijzondere devotie?
Educatieve waarde	Vertelt het object een duidelijk verhaal? Kunnen we er iets van leren?
Belevingswaarde	Wordt het object als mooi, aantrekkelijk of interessant ervaren?

Waarderingscriteria

Gebruikswaarden

Kerkelijke gebruikswaarde	Kan het object nog gebruikt worden in de huidige liturgie of in een liturgische ruimte?
Economische gebruikswaarde	Is het object een bron van financiële inkomsten, bv. door beeldrecht ...?

Waar kan je terecht?

- Je kan het zelf doen
  - www.stappenplanreligieuserfgoed.be
- Je kan advies en begeleiding vragen bij:
  - PARCUM (expertise, begeleiding, ...) -> betalende dienst
  - Erfgoedcellen -> afhankelijk van lokale situatie
  - Andere (bv. Zelfstandige (kunst)historici, ...)

Bert Van der Veken

Consulent/adviseur religieus Erfgoed

Regio: Oost-Vlaanderen/Bisdom Gent

bert.van.der.Veken@oost-vlaanderen.be

bert.vanderveken@parcum.be

PARCUM vzw

Abdij van Park 7

3001 Leuven

www.parcum.be – 016 40 60 73

Voorstelling erfgoedmarktje

Bestemmingsplan
Erfgoedontsluiting
Behoud & Beheer
Kerk in het midden – Toolbox
Erfgoedcellen

Voorstelling erfgoedmarktje

Bestemmingsplan
Erfgoedontsluiting
Behoud & Beheer
Kerk in het midden – Toolbox
Erfgoedcellen

Voorstelling erfgoedmarktje

Bestemmingsplan
Erfgoedontsluiting
Behoud & Beheer
Kerk in het midden – Toolbox
Erfgoedcellen

Erfgoedprokkels

- Cultuurtoeristische brochures over onroerend erfgoed
  - A5, 12 p., flap met parcours
  - Op papier en digitaal
- Lokale partner
  - Gemeente- of kerkbesturen, erfgoedgemeenschappen, verenigingen...
  - Aanleveren tekst en beeld
- Provinciebestuur
  - Redactie, vormgeving en druk
  - 500 ex. + bijbestellen aan kostprijs
  - Communicatie & promotie
- Interesse?
  - Jaarplanning 2025
  - serge.migom@oost-vlaanderen.be

Dienst Erfgoed

Voorstelling erfgoedmarktje

Bestemmingsplan
Erfgoedontsluiting
Behoud & Beheer
Kerk in het midden – Toolbox
Erfgoedcellen

Voorstelling erfgoedmarktje

Bestemmingsplan
Erfgoedontsluiting
Behoud & Beheer
Kerk in het midden – Toolbox
Erfgoedcellen

Voorstelling erfgoedmarktje

Bestemmingsplan
Erfgoedontsluiting
Behoud & Beheer
Kerk in het midden – Toolbox
Erfgoedcellen

Erfgoedmarktje

Loop rond, stel vragen, ga in gesprek,
ontdek...

Kerk in het midden – Netwerk:

- digitaal vragenuurtje
- Kerk in het midden – Netwerk op 8 juni 2024

hou ons in de gaten via www.oost-vlaanderen.be/kerk-in-het-midden-netwerk
en via uitnodigingen!

Kerkⁱⁿ_{het}
midden
Netwerk